

**Nr. 7**  
**10. juni 1961**

Hjælp til  
udviklingslandene

Tildelt  
sølvbægeret

Fra hedekrat  
til skov

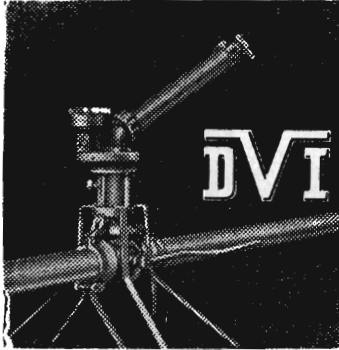
Rødgranens  
1. og 2. generation

Litteratur

**82. årg.**

**Oplag: 18.600**

# HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT



## VANDINGSANLÆG

med Kanoner eller Sprinklere



**DANSK VANDINGS INDUSTRI**

Snoghøj, Fredericia

Tlf. Erritsø 125

### Mejeriernes og Landbrugets ULYKKESFORSIKRING

Telefon Minerva 350  
Gensidigt selskab



Vester Farimagsgade 19  
København V.

Ansvarsforsikring

Automobilforsikring

### Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved J. T. Birk . . . Telf. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN  MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres

Forlang tilbud

Brug

# STENSBALLEFRØ

til mark og have

Fåes hos:

Købmænd, møllere  
og gartnere

 STERGAARDS FRØAVL  $\frac{1}{2}$   
STENSBALLE pr HORSENS



**LOMBORGS PLANTESKOLE**

GRANHØJ v. AALBORG

TLF. 2 01 01

TLF. 1 40 40

Stort farveillustreret  
katalog  
sendes gratis  
på forlangende

### Røde drænrør

føres altid på lager fra 2"  
til 3". — Tilbud til tjeneste

**A/S Gammelgaard  
Teglværk**

Telefon 187 - Skive

# GUGKALK

gi'r Grøde

Faa fuldt udbytte af  
Jorden. Brug vor aner-  
kendte Jordbrugskalk  
— det betaler sig!

**GUG KALKVÆRK A/S**

Elmealle 2, Hasseris. Tlf. Aalborg 21 288

Frøavlscenret

## HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

# Kaas-

## Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands  
Kulkompagni

Nørresundby

Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas  
Telf. Kaas 11

### Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

ØLGOD

Telefon 59

# AALBORG



AKVAVIT

# BAUER

— en garanti

## FOR HØSTEN!

- fra Østrig - én af »De 7«

Henvend Dem NU - så anlæget er klar, når vanding bliver aktuelt.

### VANDING

Leveres gennem maskinforhandlere og smede over hele landet —

### VANDING'

Spørg Deres smed!

### VANDING

## WINTHER & HEIDE

Gl. Køge Landevej 121, Kbhv.-Valby Tlf. (01 82) Va.\*8888

Møllevangs Allé 144, Aarhus Tlf. (061) \*6 43 00

## Stenstrup og Odense teglværkers kontorer

Stenstrup - Telefon nr. 19

### Prima drænrør

## STRYG elektrisk ...

Dansk Brandforsikringsselskab

»VERMUND«

af 1904 - gensidigt selskab

Bygninger og løsøre

Virkefelt hele landet

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus

### Viborg Andels- Svineslagteri

vore udsalg bring. i erindring

Tlf. 137 og 779

### Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk  
pr. Ulstrup - Tlf. 67 Ulstrup

### Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros  
Bogtrykkeri

Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33

Tlf. Viborg 802—803

### Hulkjærhus

### Planteskole

RØDKJÆRSBRO

Telefon Ans 25

Planter til skove,  
læhegn og haver

### Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD

Telefon 921

NORMRØR

med garantimærket Δ

Imprægnering

Brøndrør

## ALT I CEMENT

### VARER

Vi kan levere rør i alle  
gængse størrelser efter  
ingeniør. normer.  
Hurtig levering — reel  
betjening.

### TJÆREBORG CEMENTSTØBERI

• Telefon 21 •

### Stenvad

### CEMENTSTØBERI

Telef. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres  
Altid leveringsdygtig

## Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62  
og fiskerihavnen

Tårnsilosten  
Drænrør  
Baumadæk  
Tagsten  
Mursten

### KÄHLERS Teglværk

Korsør

E. DALGAARD SØRENSEN %  
AARHUS TELF. 578 00



## FORLANG „ODIN“ ØL

FINESTE KVALITETER

# Løve Garn

## Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade København K



Omhyggeligt behandlede **skovplanter**  
i værdifulde provenienser

**Danplanex Planteskoler A/S**

Røddekro - telf. (0 46) 62933\*

## Familie-ferie

I Vestjylland på kursussskolen  
»ULFBORG KJÆRGAARD« pr. Ulfborg  
arrangeres i tiden 18/6—12/8

EEN-UGES KURSER i blandt andet følgende emner:

*Nivellering. Spuns. Sugespidsanlæg til grundvands-  
sænkning. Kompressor. Motor- og maskinpasning  
Gravemaskiner. Bulldozere. Gaffeltruck. Mejetærskere  
m. m. m.*

Hustru og skolepligtige børn kan komme med. Hver familie får eget værelse.

Pris m/ophold 65 kr. pr. uge for voksne og 29 kr. for hvert barn. Der kan ydes befordringstilskud.

Vi har også plads til enlige elever.

Skriv eller ring efter vor brochure med specifikation over de enkelte kurser.

»ULFBORG KJÆRGAARD«  
pr. Ulfborg Telefon Ulfborg 333.

## Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—12

Aftenekspedition:

Fredag: Kl. 18,30—20

Filialer:

Karup

Flyvestation Karup

Mammen

Løgstrup

# BRUG RANDERS REB

## Skovarbejderskolens kursus 1960-61

Husk skovarbejderskolens bøger:

Håndredskaber til skovarbejde v/ G. Bergsten og I. Nissen 4,0 kr.

Arbejdstekniske råd og vink v/ G. Bergsten, 2. udgave 3,00 kr.

Motorsavens brug og vedligeholdelse v/ I. Nissen, 3. udgave 2,00 kr.

Regnskabsbog for motorsave 1,50 kr.

Ved forudindbetaling på giro 72403 sendes bøgerne portofrit.

I. J. NISSEN

## HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning 3733 (fl. lin.)

Kontortid:

Man./Torsdag 10-12,30 og 14-17

Fredag tillige 18,30-19,30

Lørdag 10-12,30

Aarhus

### Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

København

# AERGLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

# Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 7

10. juni 1961

82. årg.

*udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 60 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbestyrer J. Alsted. Redaktør: H. Skodshøj. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.*

---

**Indhold:** Hjælp til udviklingslandene. — Tildelt sølvbægeret. — Fra hede-krat til skov. — Rødgranens 1. og 2. generation. — Litteratur: Fuglebogen. — Landsplanlægning i Danmark. — I få ord.

**Forsiden:** En af de gamle vindmøller under »Gyldensten« ved Bogense, hvor et større landvindingsarbejde for tiden er under udførelse. Man går nu over til at pumpe vandet ud med elektrisk automatiske pumpestationer, men denne mølle bevares.

---

## Hjælp til udviklingslandene

Har Hedeselskabet en opgave her?

Af civilingeniør M. Høst-Madsen

Verdens lande rykker mere og mere sammen, ikke alene fordi samfærdselsmidlerne o. l. forbedres, men også fordi de økonomiske interesser binder landene sammen. De enkelte stater etablerer et mere og mere intimt samarbejde, og grænserne mellem dem udviskes dag for dag; tænk blot på sammensmeltningerne »De 6« og »De 7« og på det samarbejde, der på verdenspolitisk plan er etableret i FN.

De lande, der som Danmark står som medlemmer af FN, og som erkender, at deres fremtid i høj grad afhænger af, at dette internationale samarbejde lykkes, må også af al kraft slutte op om dette arbejde, for skal der nås resultater, må det være ved at samarbejde, hvortil alle yder det bedste indenfor hver sit område, og hvor man gensidigt hjælper hinanden, så der kan løftes i flok.

Det er ikke spor mere mærkeligt, at de mere velstillede og mere udviklede stater i dag hjælper de mindre velstillede og mindre udviklede stater, end at man har indrettet det danske samfund — og iøvrigt de fleste andre højt udviklede samfund — således, at de bedst udrustede og bedst stillede hjælper dem, der trænger til hjælp. I Danmark arbejder man i dag med det mål for øje, at alle velbegavede skal have lejlighed til at få en uddannelse uafhængig

af vedkommendes økonomiske forhold. Dette har en rent etisk begrundelse, idet vi mener, at der bør være ligeret for alle, men også en praktisk begrundelse udfra det synspunkt, at samfundet ikke har råd til at lade udprægede evner og store begavelser være uudnyttede.

Overfører vi dette synspunkt fra det danske samfund i særdeleshed til hele verden i almindelighed, bliver konsekvensen, at de mere udviklede samfund må hjælpe de mindre udviklede samfund opad ved at skabe mulighed for bedre undervisning, ved at vise dem vejen til udnyttelse af deres naturlige ressourcer etc.

Ligesom den tid er forbi, hvor hårde fabriksejere ved industrialismens begyndelse kunne udnytte og udbytte deres arbejdere som fabrikslaver på grund af det store udbud af arbejdskraft og arbejderens mangel på organisation, således er den tid forbi, hvor Vestens lande kan udnytte de mindre udviklede lande ved at gøre disse til kolonier. Ligesom arbejdsgivere og arbejdere i vore dage har etableret et samarbejde i gensidig respekt, hvor arbejdsgiverne ser deres interesse i, at arbejderne får en god undervisning og i øvrigt så gode arbejdsforhold som muligt, således må også de højere udviklede og de mindre udviklede stater etablere et samarbejde, og de mere udviklede må indse, at de må hjælpe de mindre udviklede med undervisning og på mange andre måder. Dette synspunkt er vist også ved at vinde indpas hos alle ansvarlige.

Vi kan således se, at siden dengang man sørgede for, at de svage blev udryddet, er udviklingen på forsorgens område skredet frem fra familieforsorg til stammeforsorg og videre gennem kommune-forsorg til statsforsorg. Vi er nu ved at tage næste skridt fremad ved udviklingen af den interstatslige forsorg.

#### *OPRINDELIGE FORMER FOR HJÆLPEARBEJDER*

Et sådant hjælpearbejde har i mange år været drevet fra missionsstationerne på selv de mest udsatte forposter, men drivkraften i dette arbejde har naturligvis været ønsket om og trangen til at søge at udbrede kristendommen til de fjerne lande. I missionærernes fodspor fulgte ofte læger og sygeplejersker, idet een af de letteste og billigste måder at hjælpe udviklingslandene på, var at sende medicin, læger og sygeplejersker derud. Og dette var samtidig et arbejde, det var let at samle sympati om i hjemlandet og et arbejde, der var egnet til at skabe en vis sympati i modtagerlandet. Men resultatet blev ofte, at dødeligheden i kolonierne, der tit var stor, sank hurtigt og derved skabtes et stærkt forøget behov for hjælp til de nu stærkere voksende befolkninger. Udover de øvrige problemer fik man således også overbefolkningsproblemet at arbejde

med. Dette er et vanskeligt problem, men almindelig medmenneskelighed byder, at disse befolkninger hjælpes med medicin og lægehjælp i videst muligt omfang.

#### NYERE FORMER FOR HJÆLPEARBEJDER

Efter sidste verdenskrig blev et nyt kapitel påbegyndt på udlandshjælpens område ved den såkaldte Marshall-plan, og i årene efter krigen har amerikanerne betalt i milliardvis af dollars til op-hjælpning af andre lande. Nu er størstedelen af Vesteuropa kommet så godt op økonomisk, at det er naturligt, at disse lande tager del i de økonomiske byrder til udlandshjælpen, ikke mindst fordi Amerika økonomisk ikke magter opgaven alene.

Præsident Kennedy udtalte fornylig til den amerikanske kongres:

»De frie industrialiserede nationer har i det kommende tiår en historisk chance for gennem betydelig økonomisk assistance at bringe mere end halvdelen af de mindre udviklede lande så langt frem, at de vil være i stand til ved egen kraft at fortsætte den økonomiske vækst.« Og præsidenten tilføjer advarende, at et sammenbrud for disse lande vil være katastrofalt for den frie verdens sikkerhed, skadeligt for dens fremdrift og uacceptabelt for dens samvittighed.

Men hvordan hjælpes udviklingslandene bedst, og hvordan fås der bedst positiv resultat ud af de økonomiske ofre, som hjælpen betyder i giverlandene?

Verdensbankens chef Eugene Black siger herom i sin bog »The Diplomacy of Economic Development«, at hjælpen må ydes uden betingelser af politisk art. Det er givet, at Vesten, hvis de underudviklede lande skal holdes fri af den kommunistiske trussel, må stille hjælp til rådighed, men vi kan ikke sælge vort demokrati. Økonomisk hjælp, der ydes som et våben i den kolde krig, mister let sin effektivitet. Man skal sky den slags metoder. Netop ved at understrege hjælperens betingelsesløshed understreger vi friheden og den rige variation i Vestens eget politiske liv. Men udviklingsdiplomaterne skal hjælpe udviklingslandene med at anvende hjælpen og egen opsparing på den mest hensigtsmæssige måde. Udviklingsdiplomaternes vigtigste opgave er at belyse konsekvenserne af de forskellige anvendelsesmuligheder. Det drejer sig om at vise, hvor hjælpen på kortere og længere sigt giver det bedste og største udbytte, om at belyse, at ressourcer, der anvendes til at forøge statens nationale magt og prestige, sinker den økonomiske vækst, at ressourcer, der anvendes til forhastet social velfærd, også kan sinke den økonomiske vækst etc. Gennem sådan rådgivning må udviklings-

diplomatiet gøre sit til at udvirke den mest hensigtsmæssige anvendelse af de fattige landes ressourcer.

Dette må Danmark mærke sig, hvis vi også skal være med i udlandshjælpen! Og det skal vi naturligvis. Ganske vist har Danmark en ganske særlig opgave i Grønland, og den skal have første prioritet, men derfor kan vi ikke undslå os for at være med i hjælpen til andre af udviklingslandene. Det er da heller ikke så længe siden, at det blev bemærket fra politisk side, at Danmark måske snart kom til at sætte sin hjælp til udviklingslandene op fra de nuværende 25 mill. kr. årligt til 300 mill. kr. årligt. Fra amerikansk side har man været indstillet på, at de forskellige lande måtte regne med at skulle yde 1 % af det, som nationaløkonomerne kalder nationalproduktet, og det vil for Danmarks vedkommende blive et beløb af størrelsesordenen 400 mill. kr.

#### *HVORDAN KAN DANMARK BEDST YDE SIT BIDRAG?*

Den hjælp, der er behov for i udviklingslandene, er selvfølgelig forskellig fra land til land. For et landbrugsland som Danmark må det være naturligt at gøre en indsats der, hvor der er brug for hjælp på landbrugets og fødevarereproduktionens område. En hjælp, der går ud på at *give* de pågældende en vis del af vor fødevarereproduktion, vil formentlig kun være en kortvarig og lidet effektiv hjælp. Nej, kan vi *lære* de pågældende lande selv at producere fødevarer bedre og billigere og i større mængder, så vil det være en indsats af stor og varig betydning. På dette punkt bør vi sætte alle sejl til, og her vil være behov for støtte fra Landbohøjskolen, fra landbrugsskolerne, fra andelsbevægelsens side og fra Hedeselskabet.

#### *HEDESELSKABETS MULIGHED FOR AT HJÆLPE*

Hedeselskabet kunne såvel på det forstlige som på det rent landbrugsmæssige område yde bistand til udnyttelsen af de eksisterende muligheder i udviklingslandene. Hedeselskabet, der har et af landets største landbrugskemiske laboratorier, kunne yde støtte indenfor landbrugskemien. Hedeselskabet kunne hjælpe udviklingslandene med landvindingsprojekter for at forøge disse landes dyrkbare arealer og derved skabe arbejdsmuligheder i lande, hvor arbejdsløsheden er et af de største problemer. Hedeselskabet har desuden stor erfaring i rydning og planering af moradser, i dybdepløjning m. m. I mange af udviklingslandene er der et stort behov for hydrometriske undersøgelser til at danne baggrund for de kulturtekniske projekter. Også på dette punkt kunne Hedeselskabet assistere.

Man kan herimod indvende, at vi skal vel ikke fra Danmarks side hjælpe andre lande til at konkurrere med os på det inter-





## Højere kvalitet og lavere prisniveau

— det er resultatet af den indsats, der blev mulig gennem stadigt voksende sammenhold om landboorganisationernes egen forretning.

Derfor er DLAM Deres selvskrevne leverandør.

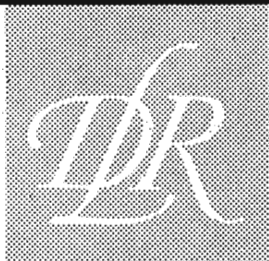
# DLAM

**DANSK LANDBRUGS  
ANDELS-MASKININDKØB**

Hovedkontor: Ullerslev St. - Tlf. 22

**DLAM har afdelinger over hele landet**

*Besøg Danmarks mest alsidige udstilling  
på Bellahøj - i Odense og i Herning*



# Lån til bygninger maskiner generationsskifte

Dansk Landbrugs Realkreditfond er en selvejende institution stiftet den 12. oktober 1960 af Danmarks Nationalbank, Danske Bankers Fællesrepræsentation og Danmarks Sparekasseforening i samarbejde med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Fonden yder lån mod sekundær pantet i landbrugsejendomme, skov- og havebrugsejendomme samt gartnerier.

Til løsning af disse opgaver har realkreditfonden ved sin start en udlånskapacitet på 1.200 millioner kroner.

## Lånets løbetid er afhængig af formålet

Følgende eksempler på løbetider for fondens lån kan anføres:

**18-20 årige lån.** Lån med længste løbetid (18-20 år) ydes til nyopførelse af staldbygninger og stuehuse samt til køb af tillægsjord.

**16-20 årige lån.** Lån med løbetid 16-20 år - ligeledes længste løbetid - ydes indtil videre til formidling af generationsskifte, d. v. s. unge landmænds selvstændige ejendomsøvertagelse eller køb af større ejendom.

**10-12 årige lån.** Lån med løbetid fra 10-12 år ydes til maskinbygninger og hønehuse, kornmagasiner, siloer og andre tilsvarende varige forbedringer, modernisering og istandsættelse af bygninger, f. eks. isolerings- og ventilationsarbejder, anskaffelse af faste installationer, varige jordforbedringer etc., herunder også vandingsanlæg og spildevandsanlæg.

I tilfælde, hvor de her nævnte nyopførelser eller forbedringer er af særlig kvalitet, evt. på grund af, at de uden større bekostning vil kunne finde anvendelse til flere forskellige formål - f. eks. velbyggede hønehuse, der let vil kunne indrettes til svinestald - eller hvor en modernisering har karakter af nybyggeri, vil en længere løbetid kunne overvejes.

**5-7 årige lån.** Lån med korteste løbetid - 5-7 år - ydes til maskinkøb, f. eks. køb af traktorer, mejetærskere, grønthøstere og lign., samt til besætningsanskaffelse etc.

Som en overgangsordning indtil udgangen af 1961 vil fonden kunne yde lån til sanering af gæld, der er stiftet efter 1. januar 1957 i forbindelse med foretagne investeringer, og fonden kan deltage i gældssanering og omprioritering, når der er sket generationsskifte efter 1. januar 1957.

## Lånegrænser

Fondens lån skal sammenlagt med foranstående lån have pantesikkerhed inden for 70 pct. af en af fonden foretagen vurdering af ejendommens handelsværdi, incl. værdien af besætning, driftsinventar og driftsmateriel m. v. altså af den samlede værdi. Som følge af, at fonden alene yder støtte til finansiering af produktive investeringer samt til unge, dygtige landmænds ejendomsøvertagelse, bestræber man sig på at vise smidighed med hensyn til arten af de foranstående lån, fonden vil kunne respektere, således at man alt efter størrelsen af og løbetiden for disse lån eksempelvis også vil kunne tage under overvejelse at respektere private sælgerpantebrev, ejerpantebrev og skadesløsbrev, alt forudsat naturligvis at de saglige kvalifikationer og kreditværdigheden er til stede.

## Udbetaling af lånene

Lån berigtiges alt efter dets formål ved udlevering af obligationer i følgende serier.

7	%	L 1980 (20 årig)
6½	%	L 1978 (18 årig)
6½	%	L 1976 (16 årig)
6½	%	L 1974 (14 årig)
6½	%	L 1972 (12 årig)
6	%	L 1970 (10 årig)
6	%	L 1968 (8 årig)
6	%	L 1966 (6 årig)

Fonden har tilstræbt at give sine kasseobligationer et sådant indhold, at kurstab alt efter forholdene til enhver tid begrænses til det mindst mulige.

Realkreditfonden er oprettet for at yde et bidrag til fremme af den påkrævede modernisering af landbrugets bygninger, til fortsættelse af landbrugserhvervets rationaliseringsbestrebelse gennem øget mekanisering samt til lettelse af generationsskifte i landbruget.

# Dansk Landbrugs Realkreditfond

Henvendelse om lån i Dansk Landbrugs Realkreditfond sker gennem landets banker og sparekasser, idet fonden kun kanyde lån efter indstilling fra et pengeinstitut.

ationale landbrugsmarked; men dertil kan siges, at dette er for det første et noget egoistisk synspunkt, og for det andet, at det drejer sig ikke om at forøge udbuddet på det internationale marked, men om at skaffe smør og mælk til dem, der ellers intet smør og ingen mælk ville få, fordi de simpelthen ikke har råd til at købe dette og derfor vil blive underernærede eller i værste fald dø af sult.

Men vil man gå ind for denne opgave må den selvfølgelig løses i snævert samarbejde med F. A. O. og alle de øvrige organisationer, der arbejder på denne front, så opgaven kan blive løst så effektivt som muligt.

Da størrelsen af Hedeselskabets nuværende personale er indrettet på kun at klare det indenlandske arbejde, vil det naturligvis kræve en vis omorganisering og udvidelse, dersom Hedeselskabet også skal løse større opgaver i udlandet; men får man blot en rimelig tid til denne omstilling, kan den sikkert også gennemføres. Man behøver blot at henvise til den store ekspansion, der gennemførtes i 1940 efter landvindingslovens fremkomst.

Vort søsterselskab, Det hollandske Hedeselskab, der i sin tid blev dannet efter dansk mønster, er i fuld gang med arbejdet i mange af udviklingslandene, og man forstår på beretningerne om dette arbejde, at det her er gået, som det så ofte går, at dette for udviklingslandene så betydningsfulde arbejde på en måde bærer lønnen i sig selv, idet hollænderne i rigt mål priser den vekselvirkning, dette arbejde giver anledning til, og det friske pust, de modtager gennem arbejdet i udlandet.

## Tildelt sølvbægeret

Efter indstilling af Ribe amts nordre Landboforening har *Kr. Nicolajsen*, Orten, fået tildelt Hedeselskabets sølvbæger. Tildelingen fandt sted ved en fest i Tinghøj forsamlingshus den 4. maj, hvor direktør *Fr. Heick*, Hedeselskabet, overrakte sølvbægeret. Fra mange sider blev der talt smukt om *Kr. Nicolajsens* gerning, der har haft så stor betydning for egnen.

Når man følger en af udfaldsvejene fra den gamle markedsby Varde mod nord, vil man ca. 10 km fremme passere en større bondegård omgivet af høje beplantninger, den, der i daglig tale er kaldet »Plantørgården«. Navnet er for så vidt vildledende, men hidrører fra en tidligere generation, den nuværende ejers fader var plantør

og gården blev drevet en årrække som delvis plantørgård og som selvstændig landbrug. Hans navn var Ole Nicolajsen og hans navn vil være at finde i Mindeparken for Hedens Opdyrkere, og i de dage var Dalgas en ikke sjældnen gæst i plantørgården.

I dag ejes gården af *Kr. Nicolajsen*. 35 år gammel overtog han gården i 1918 med 90 tdr. land, hvoraf 32 tdr. land var hede. Han havde et par år været ejer af en gård i Jernvedlund, men hans hu stod til at komme til at eje og drive sin fædrenegård frem

I 1918 holdtes ca. 30 kreaturer. Allerede samme år, som overtagelsen fandt sted, indkøbtes 50 tdr. land hede. To år senere giftede han sig med Minneka Iversen fra Djursland. Nu begyndte der en lang række virksomme år, det blev en fortsættelse af faderens gerning dog ikke udpræget på træplantningens område, men langt mere på hedeopdyrkningens og grundforbedringens område. De to menneskers virke var ikke dikteret af små kår, men af idealistisk stræben. På de mørke og vejløse heder lå der et slumrende liv, der skulle vækkes. Fure for fure, ager for ager blev indvundet fra heden og lagt ind under gårdens drift. Dette skete bag nikkende hestespand. Efter pløjningen lå heden brak, der mergledes og drænedes, først da kunne der pløjes og skiftet bearbejdes for at kunne modtage den første sæd. På denne måde opdyrkedes 83 tdr. land hede og 63 tdr. land blev drænet.

I takt med opdyrkingen fulgte opførelse af bygninger. Hestestald blev opført 1918, laden i 1925, kostald i 1927 og svinestald i 1930. I 1936 stod på gården 90 kreaturer, deraf 28 malkekøer.

På dette tidspunkt blev 30 tdr. land fraskilt og overdraget til en datter og svigersøn, besætningen blev herved lidt reduceret, så den i dag er på 76 kreaturer, deraf 24 malkekøer.

Foruden at forestå driften af den store gård, var der betydningsfulde ting, der lagde beslag på Plantørgårdens ejer. I 1928 overtog han ledelsen af opdyrkingen af 100 tdr. land hede, arealet ejedes af et konsortium, blev kultiveret og efter nogle år udstykket til fire husmandslokker.

I den store Orten plantage har han siddet som bestyrelsesmedlem siden 1925, 11 år som formand, en post han stadig beklæder. Ligeledes sidder han endnu inde med kassererposten i Varde og Omegns Mergelselskab, hvor han har siddet siden 1937. For det store Varde Andelsmejeri har han siddet i bestyrelsen i 24 år og 16 år som formand. I Varde ligningskommission har han haft sæde i 12 år. I Varde byråd 4 år.

I dag kan der ses tilbage på en årrække, som bragte fremgang ikke alene på Plantørgården, men på hele egnen.

---

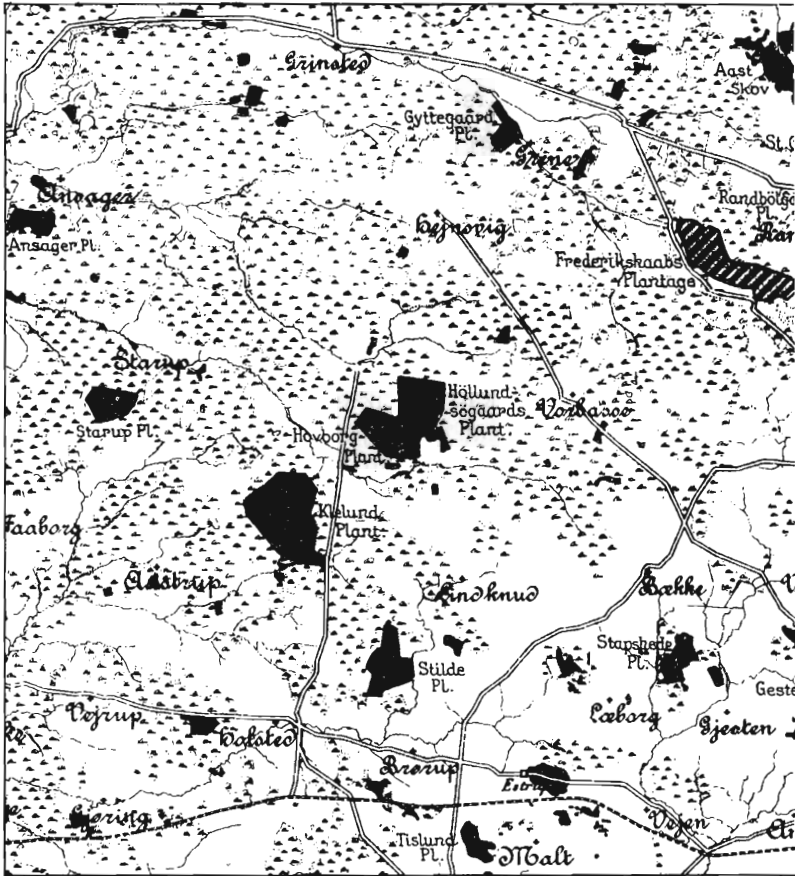
# Fra hedekrat til skov

**Aktieselskabet Stilde plantage ved Brørup  
fejrer 75 års jubilæum**

Den 30. maj fejrede *Aktieselskabet Stilde plantage* 75 års jubilæum ved en smuk fest, dels i plantagen ved Brørup og dels ved en sammenkomst på Larsens Hotel i Holsted med deltagelse af aktionærer og en lang række indbudte.

Der var også rimelig grund til at feste, som formanden, fiskerijejer *Laurids Knudsen*, Egtved, nævnte det i sin tale ved middagen, idet Stilde plantage er et særligt strålende eksempel på, hvor vellykket en plantageplantning kan udvikle sig. Hvor der nu gror ædelgraner og rødgran, som når en højde af 25—26 meter, var der for knapt hundrede år siden et tarveligt egekrat omgivet af vidtstrakte heder. Rester af egekrattet er fredet og er forvandlet til en frodig, smuk og afvekslende løvskov med egetræer i op til 15 meters højde. Egnen er på tilsvarende måde forandret, idet de tilstødende heder mod nord mod Adserbøl, Lindknud og Vorbasse og mod vest mod Favrskov og Holsted forlængst er blevet til dyrket jord eller plantage, og naturligvis er hederne, der tidligere gik tæt mod landevejen forbi Brørup kirke, også forlængst blevet til god agerjord.

Det er en udvikling, der ikke er et særkende for denne egn, det tilsvarende er sket mange andre steder ud over Jylland, men det er særlig konsekvent og meget tidligt nået i denne del af Malt herred og i de tilstødende sogne i Slaugs herred. Plantagerejsningen er dominerende over alle disse mange kvadratkilometer af tidligere træløse og fattige, nådeløse hedeegne. For 100 år siden var der 0 procent skov i Slaugs herred og 75 % hede, i dag er der i de samme egne 20—25 % skov og kun 10—15 % hede. Det er her, at Hedeselskabets skovridere *J. C. Sørensen* og *Chr. Christensen* — tilsammen bl. a. knyttet til arbejdet i Stilde plantage i ca. 65 år — lagde en manddomsgerning, der aldrig vil blive glemt på egnen. Da Chr. Christensen i 1893 begyndte som plantør for grosserer W. Salomonsen på Slauggaard, hvor ca. 360 ha skulle tilplantes, færdedes han med sin daværende nærmeste foresatte skovrider J. C. Sørensen, som var begyndt på Høllund Søgaard en lille snes år tidligere, overalt i egnen, og ingen steder var der andet end nyplantninger, unge plantager, som man fra hestekøretøjet havde frit udsyn hen over. Ved Chr. Christensens afgang som skovrider i 1941 omfattede distriktet 260 plantager oprettet med Hedeselskabets hjælp og med et samlet areal på 11.000 ha, fordelt på 15 sogne i Ribe amt og 6 i Vejle amt samt en del i den nordlige del af Haderslev amt. De ældste plantager



*Eggen mellem Holsted og Grindsted ca. 1880.*

var i det halve århundrede vokset til lukkede skove, og nogle af dem som f. eks. Stilde plantage havde nået det helt særlige i udvikling, hvilket bl. a. gav sig udtryk i, at Hedeselskabet i 1938 til udstillingen på Bellahøj i anledning af stavnsbåndsjubilæet, da man ønskede at vise en repræsentation for, hvad hedeplantagerne kunne præstere i træ, valgte at hente en samling stammer af ædelgran fra Stilde plantage, træer der hver rummede omkring 1 m<sup>3</sup> og var henimod 25 meter høje.

Det nuværende Aktieselskab Stilde Plantage er stiftet den 25. januar 1886, men der er en historie forud, som man ikke hidtil har kendt ret meget til, og den er der nu gjort rede for i en jubilæumsbog, der er udsendt i forbindelse med jubilæet.

Historien om Stilde plantage går helt tilbage til den 17. juni 1868, da »Actieselskabet for Jydske Heders Beplantning« blev oprettet. Dette selskab blev oprettet på initiativ af *E. M. Dalgas*, der i



Eggen mellem Holsted og Grindsted ca. 1945.

Her er heden næsten forsvundet og en mængde plantager er oprettet.

1867 havde bragt i erfaring, at godsejer Mylius til Rønningesøgaard på Fyn havde interesse for hedeplantning. Dalgas tilbød at hjælpe Mylius med anvisning af hedearealer, forslag til love o. s. v., hvis han ville gå i gang, og Mylius tog med tak mod forslaget og lovede at prøve at danne et selskab. Et opråd om tilslutning i form af aktietegning fremkom i marts 1868 i Berlingske Tidende med en lang række anbefalere navnlig fra godsejerside, således at selskabet kunne stiftes med Mylius som formand og med forstråd Fr. Bang, Gjøddinggaard, og klitdirektør de Thygeson som medlemmer af bestyrelsen. Udover den indledende brevveksling valgte det nye selskab at gå sine egne veje. Principielt havde det også et fra Hedeselskabets virkemåde divergerende formål. Det nye selskab ville være ejer af plantager og ville ikke være knyttet til Hedeselskabet. Endnu på dette tidspunkt tog Hedeselskabet afstand fra selv at eje hede eller plantage, det virkede kun som rådgivende, og efter det

meget stort anlagte program, som »Actieselskabet for Jydske Heders Beplantning« mødte frem med, måtte det næsten med det samme få karakteren af at ville konkurrere med Hedeselskabet. Selv om mange bidragydere og aktietegnere var fælles i begge selskaber blev der kold luft mellem selskaberne, og både de Thygeson — der endda havde været medstifter af Hedeselskabet — og forstråd Fr. Bang udtrådte få år efter, henholdsvis 1874 og 1875, af Hedeselskabets repræsentantskab.

Selskabet af 1868 købte i foråret 1869 523 tdr. ld. omkring »Stilde krat«, dels i Brørup og dels i Lindknud sogn. Aktiekapitalen skulle have været på 100.000 kr., men der blev aldrig tegnet mere end 48.100 kr., og da henimod halvdelen gik til køb og startomkostninger, blev det hurtigt økonomisk svært at følge de stort anlagte planer op. Forstråd Bang havde haft en ung forstmand, *Niels Fritz*, til at rejse rundt i Jylland og bese forskellige tilbudte hedearealer, og havde, da Stilde var købt, foreslået Fritz at slå sig ned på egnen og på »Aalykke« mellem Brørup og Holsted oprette en planteskole, hvortil han i en årrække ville kunne påregne støtte og hjælp fra Hedeselskabet. Trods køligheden mellem »A/S f. J. H. B.« og Hedeselskabet blev Fritz privat leder af arbejdet i Stilde plantage, og dette fortsattes også efter, at han i 1874 blev skovrider for Hedeselskabet i Ribe amt og dele af Vejle amt.

I de følgende år opstod der mange vanskeligheder. Aktieselskabets penge forsvandt meget hurtigt, en brand i 1875 ødelagde betydelige arealer i det indtil da tilplantede, og i 1880 var arbejdet næsten gået i stå i Stilde. Selskabet henvendte sig da i 1882—83 til staten om tilskud, men selv om dette et par gange bevilgedes med 1200 kr., var det øjensynligt, at selskabet ikke kunne fortsætte. Det viste sig umuligt at tegne ny aktiekapital, og da det heller ikke ville søge hjælp hos Hedeselskabet — vist nok væsentlig på grund af en gammel og vedvarende meget personlig strid mellem de Thygeson og E. M. Dalgas — gik der et par år, hvor arbejdet var gået helt i stå omkring Stilde.

Skovrider N. Fritz har i nogle efterladte erindringer fortalt en del om disse år, hvor »A/S f. J. H. B.« kæmpede for sin eksistens og af forskellige dokumenter, som jubilæumsbogens forfatter har fundet frem til, fremgår det tillige, at E. M. Dalgas meget målbevidst efter 1880 stræbte efter at få fat i aktierne i selskabet, således at han kunne få det reorganiseret og tilplantningsarbejdet fortsat. På en generalforsamling i 1883 fik han ikke sin vilje gennemført, men i 1885 lykkedes det. Da var de Mylius afgang ved døden og forskellige aktiejere havde skænket Hedeselskabet et så stort antal, iøvrigt



værdiløse, aktier, at han og ingeniør *G. K. Styrrup* i Ribe kunne vælges som likvidatorer af »A/S f. J. H. B.«.

Likvidatorerne søgte at danne et nyt lokalt selskab til at overtage Stilde, men det kneb stærkt. En del af egnens befolkning havde haft aktier i det gamle selskab og havde ikke tro på, at et nyt ville have større held med sig, navnlig da likvidatorerne bestemt hævdede, at eventuelle købere af Stilde skulle lægge fredskovspligt på hele arealet og fuldføre tilplantningen under Hedeselskabets kontrol i løbet af 25 år.

Her kommer så daværende herredsfuldmechtig *C. H. Clausen* i Holsted ind i Billedet. Han og *Johs. Lauridsen* i Vejen og *Fritz Momsen*, Skovlyst, danner en komite, der beslutter at købe Stilde plantage på den berammede auktion den 25. jan. 1886 og overdrage den til et nyt aktieselskab. Købet blev gennemført ved at byde 2800 kr., det beløb, som det gamle selskabs gæld udgjorde, og derefter blev plantagen samme dag overtaget af det også samme dag nystiftede selskab A/S Stilde plantage. Aktiekapitalen var på 16.000 kr. fordelt i aktier hos lokale folk à 500 kr., og *E. M. Dalgas* valgtes til første formand.

Der kom nu igen gang i arbejdet i Stilde plantage. Der blev lagt og gennemført faste budgetter for den fortsatte tilplantning, som iøvrigt skete under *Niels Fritz'* ansvar, men med *J. C. Sørensen* som leder i det daglige arbejde. Hedeselskabet ydede et årligt tilskud, som det fik aktier for, og staten gav årlige tilskud i forhold til tilplantningen, men alligevel blev budgetterne kun på 4—5000 kr., hvad der fortæller en del om, hvor små penge, der i de år arbejdedes mde. I 1894 døde *Dalgas* og *Niels Fritz* afløste ham som formand, indtil han i 1907 fratrådte ved Hedeselskabet på grund af alder.

Fra disse år gengiver jubilæumsbogen mange tidshistoriske gode oplysninger, som tilsammen skildrer, hvorledes en hedeplantages udvikling har formet sig. Man får bl. a. en stærk forståelse af, at en sådan plantage, der ejes af lokale folk, først og fremmest er en opgave, der skal løses, et resultat skal nåes, og at man går fælles til opgaverne, fordi det føles som et nationalt mål, man har sat sig. Aktiekapitalen udvides i 1899 til 33.000 kr., men det blev kun nødvendigt at indbetale en mindre del af det nytegnede, fordi der begyndte at vise sig indtægter, og en planlagt udvidelse blev udskudt til senere.

I 1900 besøgte kronprins *Frederik* med sønnerne *Christian*, *Carl* og *Harald* Stilde og var til folkefest i den i 1891 oprettede *Tirslund plantage*, og fra dette år citeres en beskrivelse af plantagen, der viser at den nu er ude over stampeperioden og i god vækst.

*C. H. Clausen*, Holsted, blev formand i 1907 og var det til sin

død i 1919, og i bedre hænder kunne plantagen vanskeligt komme. Stilde plantage var hans store interesse, og han opnåede da også, at den var gældfri og kunne udbetale 5 % i udbytte året før han døde. I 1909 blev plantagen udvidet mod nordøst med ca. 83 tdr. ld., der kom til at stå i ca. 3200 kr.

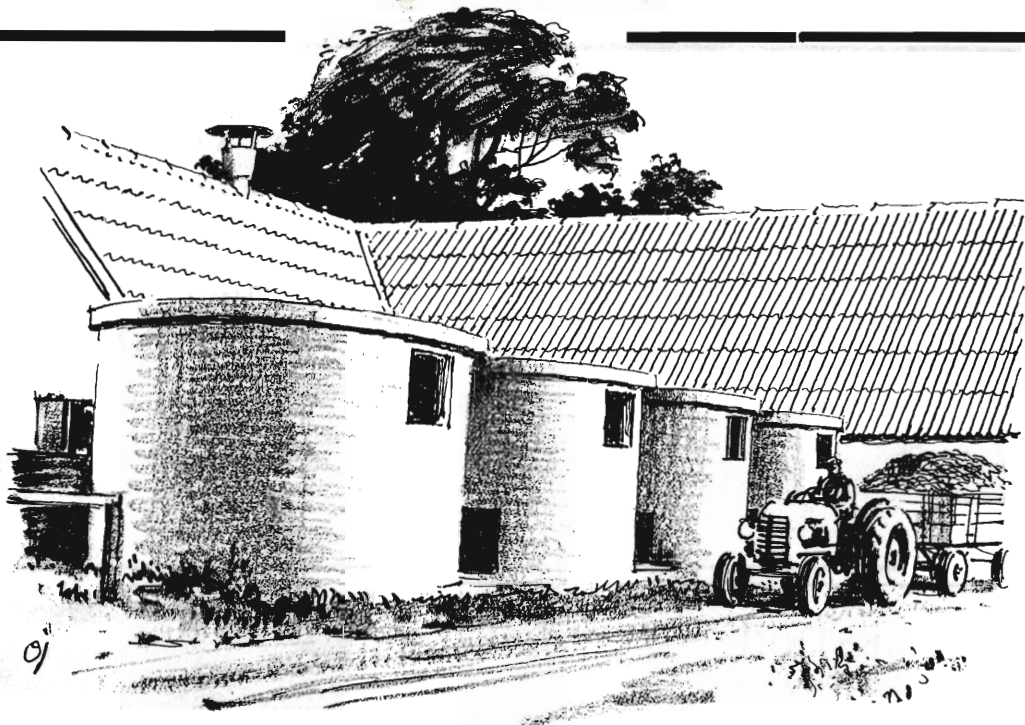
*Johs. Lauridsen* var formand i et årstid til sin død i 1920 og afløstes af *Frederik Mømsen*, Skovlyst, der virkede meget positivt i den for erhverslivet vanskelige periode omkring slutningen af 20-erne. Han var selv skovejer, og fik ud fra sine erfaringer i 1931 etableret et — for tiden da — meget bemærkelsesværdigt samarbejde om salg af plantageprodukter fra alle større aktieplantager på egnen, og herved indlededes iøvrigt et på flere områder med mellemrum stadig fortsat samarbejde mellem de pågældende plantager. Det drejede sig om Bjøvlund-Aastrup, Dalagergaard, Houborg, Hundsbæk, Klelund, Løbner, Ratzeburg, Tirslund, Høllund Søgaard m. fl., ialt 2500—3000 ha plantage.

Hvert år forøgedes værdierne i Stilde, i 1932 opgjordes træmassen således til næsten 24.000 m<sup>3</sup>, og ejendomsskylden øges hver gang, der finder vurdering sted, det giver sig bl. a. udslag i stigende reserver, og selvom alle priser omkring 1932—35 er lave, og afsætningen er vanskelig, kan Stilde hvert år give pænt udbytte.

Fra 1933 til 1939 var *Chr. Dalgas* formand for selskabet, og efterfulgtes af *Chr. Thygesen*, Skovbjærg. I perioden indtil *Chr. Thygesens* død i 1955 gennemførtes en række store udvidelser, byggeri, vejarbejder osv., alt det som i dag gør, at A/S Stilde plantage i højere grad end de fleste hedeplantager fremtræder som et meget rationelt arbejdende hedeskovbrug, der har taget alle hjælpemidler i brug for at nå det bedst mulige både i udvikling og omsætning af skovens produkter.

Krigsårene slap Stilde forholdsvis nemt igennem, idet besættelsesmagtens rekvisitioner kom sent og ikke nåede at ødelægge væsentligt. Tyskerne beslaglagde et par tusinde kubikmeter træ, men få år efter afslutningen var skaderne efterplantet. Det var således kun en mindre del af de 60.000 m<sup>3</sup>, som blev hentet i de jyske hedeplantager, som Stilde måtte svare til.

I disse år blev der bygget gode veje overalt i plantagen. *Gjærdrup bøgeskov* med 85 ha blev i 1942 købt af statsgældsdirektør *P. O. A. Andersens* dødsbo for 35.000 kr., og mod vest, syd for Løbners plantage udvidedes Stilde med 28 ha. I 1944 foretoges en hugstplanlægning, der opgjorde vedmassen til ca. 53.000 m<sup>3</sup> med et gennemsnit af 250 m<sup>3</sup> i de ældre bevoksninger, og i 1954 foretoges igen en ny, men grundig planlægning ved skovtaksator *West-Nielsen*, der



Til ensilering af kløvergræs  
og lucerne

kan vælges mellem

**A. I. V. - SALT**  
OG  
**A. I. V. - SYRE**

Priserne på A. I. V.-salt og A. I. V.-syre vil i indeværende forår være

**for A. I. V.-salt**

90 øre pr. kg leveret i plasticforede papirsække a 25 kg

**for A. I. V.-syre**

kr. 28,60 pr. ballon, der indeholder til 84 kg syre

Priserne gælder fragtfrit leveret til samtlige danske jernbanestationer

*Begge ensileringsmidler leveres af vore gødningsforhandlere*

**GØDNINGS-KOMPAGNIET**



# JORDBRUGSKALK

fra vore værker i

**FAXE  
HOLTUG  
HADSUND  
SVENDSTRUP J.**

Aktieselskabet **FAXE KALKBRUD** Jordbrugskalkafdelingen

Frederiksholms Kanal 16, København K.

Telefon Minerva 7500

## HELLESTRUP PLANTESKOLE

(Ejer: Gosch Tændstikfabriker A/S).

SORØ . TELEF. FULBY 133

*Specialplanteskole for Hybridasp*

### Dansk Plantageforsikringsforening

Det gensidige  
forsikringselskab

tegner forsikring for *genplantningsværdien* for nåletræsplantager overalt i Danmark. — Indskud een gang for alle 1 kr. pr. ha.

Årlig præmie og maksimumstatning:

50 øre pr. ha	700 kr.
75 » » »	1050 »
1 kr. » »	1400 »

Vedtægter og indmeldelsesblanketter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR  
I VIBORG  
Telefon 1340

### Forsikringsaktieselskabet National

tegner forsikring for *træmasseværdien* i nåletræsplantager overalt i Danmark — den nødvendige supplerende forsikring for træmassens stadig voksende værdier.

Alle oplysninger fås hos Nationals hovedagenturer, samtlige inspektorater eller ved direkte henvendelse til

HOVEDKONTORET,  
Forsikringshuset,  
Holmens Kanal 22,  
KØBENHAVN K.  
Telf. nr. C. 7565.

ALLEN-TRAKO  
Nr. 1



Græsslåmaskinen for kanalkanter, underskov og diger m. v.

**FRIMODT KONNING**  
TRAKO MANUFACTURING  
Pjedsted - telefon 60  
Eneforhandling

### Holstebro betonvarefabrik

v. Anton Madsen

**Holstebro . Tlf. 3**

Alt i Betonvarer  
indenfor  
Dansk Ingeniørforenings  
Normer

**A/s De forenede Teglværker**  
**EGERNSUND - TELF. GRAASTEN 51713 OG 51714**  
**LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET**



80-årige rødgraner i Stilde.

viste, at der nu på de 365 ha i Stilde, heraf 311 ha bevokset, stod 56.000 m<sup>3</sup> træ.

I 1946—47 blev det nuværende *savværk* og den nye *skovriderbolig* planlagt og opført og samtidig fik Hedeselskabets skovrider *H. K. Kelp* bolig i skoven. Hedeselskabet havde i 1944 delt distriktet, hvor skovrider *C. G. Bech* i 1941 havde afløst *Chr. Christensen*, således at Kelp havde overtaget den sydlige del, og denne opdeling hilste egnens skovejere med stor tilfredshed. I de samme år byggedes der skovarbejderbolig, skovfogedbolig og brugtes store beløb til modernisering på alle områder.

Selskabets økonomi havde stadig vist en opadgående linie. I 1926 havde bankdirektør *C. F. Christiansen*, Brørup, overtaget regnskabet — i 1939 blev han medlem af bestyrelsen — og den i jubilæumsbogen opstillede regnskabsoversigt for årene 1929—60 giver et klart billede af en næsten uforståelig vækst i værdierne. Naturligvis skal værdistigningerne sammenholdes med de senere års gode priser på træ, men dog også først og fremmest ses på baggrund af kronefaldet.

I 1950 fordobledes aktiekapitalen til 66.000 kr., men udbyttet var fortsat det samme, og af oversigten fremgår det, at selskabet siden 1929 ialt har udbetalt 259.000 kr. i udbytte til aktionærerne. For 40 år siden var ejendomsskylden ca. 25.000 kr., i dag er den 600.000 kr. Der har været en indtægt på ialt 3.503.860 kr., hvoraf 3.313.045 kr. stammer fra træsalg. Den i 1953 oprettede *planteskole* har netto givet

40.821 kr. I savværket er der omsat 1.208.289 kr. I skatter og forsikringer er ialt betalt 350.000 kr., til afskrivninger er anvendt 92.782 kr. og til henlæggelser som reserver er placeret 292.000 kr. Og plantagen er *gældfri*.

Alle løfter fra fortiden og alle forhåbninger til Stilde er opfyldt. Spådommene om Stilde er blevet sandhed.

Færdes man i skoven i disse år, hedder det i jubilæumsbogen, bærer den da også overalt præg af, at økonomien er i orden, og en sikker ledelse har haft hånd i hanke med alt. Bygningerne er i fin orden, rimelige forbedringer er gennemført overalt til glæde for beboerne, savværket er så nær ved at kunne kaldes et mønstersavværk, at det vil være vanskeligt at finde det bedre, planteskolerne er i god drift, endda med råd til en lille afdeling med særlig værdifulde træarter, vejene er udbyggede og holdt i orden, som ikke findes tilsvarende i andre plantager, og skoven selv er — måske navnlig for forstmænd, et strålende eksempel på, hvad dygtig og målbevidst forstlig indsats kan præstere. I afdeling efter afdeling kan man se, hvorledes hugst og nyplantning omhyggeligt er planlagt og gennemført. Nye trægrupper rykker ind på for dem særligt egnede områder, og allerede nu kan man skimte, hvor afvekslende og varietetsrig Stilde ad åre vil udvikle sig. I udkanterne vokser de beskyttende løvtrækanter til, og hist og her langs brandlinier, i vej-kryds og ved vejhjørner ranker sig dekorativt både bøg og eg.

Et nævneværdigt kapitel er den systematiske pleje, der navnlig i den nyere tid er øvet i de særlige afdelinger, hvor det gamle egekrat har fået lov at trække vejret. En rig og afvekslende underskov breder sig under store egetræer. Nok er de fleste af egne krogede og som gavntræ nok lidt diskutabel, forøvrigt skal de vel heller ikke hugges til salg, men mange af dem er 12—15 meter høje og rummer allerede helt op til et par kubikmeter træ, og ved udluftning og på anden måde er der hist og her trods herkomsten alligevel træer, der fremkalder skønhedsindtryk af en overraskende styrke og mindst af alt ventet på denne tidligere barske hedeegn.

Disse områder skal besøges en tidlig sommermorgen, når hare og rå springer bort og efterlader sig de søvlglimtende dugperler i sporet mellem anemoner og skovstjerner, når enens tunge søjle løfter sig mellem nyplantede ædelgran og rækker op mod egekronernes lyse løv. Der er ingen steder i Stilde, hvor der er skønnere end her, hvor sollyset så henrivende kan kærtegne det tykke græstæppe, tegne pletter af lys, hvor alle farver veksler, og få egestammerne med brede, brede kroner til at bekræfte, at dagligt slid og trofasthed imod mål også kan forme eventyr af hård virkelighed. Der er aldrig nogen i Stildes ledelse, der har spurgt, hvad det kostede at frede og

pleje egepartierne — det skulle da lige have været i 70'erne, da skovrider Fritz jævnlige motiverede budgetoverskridelser med, at det havde vist sig uventet svært og kostbart at bryde nettet af egekrattet krybende og sammenfiltrede rødder for at få plantet mellem dem.

I 1953 var *Chr. Thygesen* én af de hedeboender, der talte ved indvielsen af Kongenshus Mindepark. Det var med rette, at han hædredes men denne enestående og særlige hyldest til hans livslange gerning i hedeplantningens tjeneste. En del af æren falder dog tilbage på Stilde plantage og hans forgængere og samtidige i plantagens ledelse. Det vil være sjældent at finde en sådan kreds af gode mænd som de, der nævnes i plantagens protokoller.

Der er ikke fra de senere år refereret meget om forholdet til Hedeselskabet, og det ligger i det enkle, skriver forfatteren, at det meste af det faglige arbejde i skoven er udført i fuld overensstemmelse med de linier, som blev trukket op allerede i skovrider, direktør *Chr. E. Flensborgs* tid og senere videre udformet under hans efterfølger som forstlig afdelingschef, *B. Steenstrups* ansvar. De forskellige af Hedeselskabets skovridere, som i årenes løb har haft ledelsen af arbejdet med Stilde, har præget det; de har haft meget frie hænder, og udviklingen i Stilde understreger, at der kan nås langt ved samarbejde, når viljen er til stede fra alle sider.

Selskabets nuværende formand, fiskeriejer Laurids Knudsen, Egtved, blev valgt i 1955 ved *Chr. Thygesens* død.

---

## Rødgranens 1. og 2. generation

Det forstlige Forsøgsvæsen har som hæfte 1 til bind 27 udsendt en undersøgelse på tysk ved *Erik Holmsgaard, H. Holstener-Jørgensen* og *A. Yde-Andersen* over »Jordbundsdannelse, tilvækst og sundhedstilstand i rødgranbevoksninger af første og anden generation«. Undersøgelsen, der i det foreliggende arbejde kun omfatter forhold i Nordsjælland, omfatter et dansk resumé, som vi her gengiver med nogle få forkortelser, der navnlig omfatter undersøgelsens litteraturomtaler metodik og nogle henvisninger.

Rødgranen forekommer som bekendt ikke naturligt i Danmark, men er ved dyrkning i de sidste 200 år efterhånden blevet den vigtigste træart. Den vokser nu på lige så stort et areal som samtlige naturligt hjemmehørende løvtræer. Dette skyldes i betydelig grad, at rødgran er benyttet ved plantning på øde jord. Men også i de

gamle løvskovsområder breder granen sig på løvtræernes bekostning. På de 2 nordsjællandske skovdistrikter (Nødebo og Frederiksborg), hvor den foreliggende undersøgelse er foretaget, er langt over halvdelen af de unge rødgranbevoksninger gran af 2. generation.

Da det i litteraturen anføres, at fortsat rødgrandyrkning i områder udenfor artens naturlige udbredelsesområde forårsager jordbundsødelæggelse og deraf følgende tilvækstnedgang samt forøgede rådangreb, er undersøgelsen udført for at belyse disse problemer.

Materialet til vor undersøgelse er fremkommet ved at vi på grundlag af driftsplanoplysninger fra Nødebo og Frederiksborg skovdistrikter har fundet alle de lokaliteter, hvor jævnaldrende eller omtrent jævnaldrende bevoksninger af 1. og 2. og 1. og 3. generation ligger lige op til hinanden. Såfremt jordbunds- og terrainforhold m. v. forekom ensartede, blev der indlagt en prøveflade i hver generation. Undersøgelsen omfatter 14 prøveflader i bevoksninger af 2. generation, 2 prøveflader i bevoksninger af 3. generation og 15 sammenligningsprøveflader i bevoksninger af 1. generation, idet en 1. generationsflade var fælles for en prøveflade af 2. og en prøveflade af 3. generation.

Ved at lægge de to prøveflader i parrene tæt ved hinanden (den gennemsnitlige afstand mellem prøvefladerne var 44 m), tilstræbtes det at eliminere forskelle i jordbund og mikroklima.

Jordbunds-, tilvækst- og rådundersøgelser gennemførtes efter samme metoder på alle prøveflader. Det bemærkes, at de 2 prøveflader af 3. generation er af dårlig kvalitet med hensyn til sammenligning med 1. generationsfladerne.

Ved bearbejdningen af jordbundsundersøgelserne er der for de 2 prøveflader, som indgår i hver sammenligning, dannet differensen mellem analyseværdierne, og disse differenser er anvendt ved en statistisk behandling af materialet. Hovedresultaterne af bearbejdningen er derefter samlet i en tabel.

Resultaterne af jordbundsundersøgelserne er i korthed følgende:

Lerindholdet i 100 cm's dybde er i middel 5.9 % større i 1. generation end i 2. og 3. generation med en sandsynlighed på 0.933 for, at forskellen er reel. Jordens vandindhold ved 15 atm.'s overtryk er i middel 2.1 % større i 1. generation end i 2. + 3. generation, og der er sandsynligheden 0.949 for, at forskellen er reel. En undersøgelse af den vertikale teksturvariation på prøvefladerne viser, at denne er ensartet indenfor materialet.

I middel er morthykkelsen 1.8 cm mindre i 1. generation end i 2. + 3. generation. Sandsynligheden er 0.949 (kombineret test) for, at forskellen er reel. Da morthykkelsen formentlig er negativt korre-



leret med jordens lerindhold, kan man ikke ubetinget slutte, at den fundne forskel er generationsbetinget.

Der ser ikke ud til at være nogen generationsbetinget forskel i profiltyperne i det indsamlede materiale.

I 40 cm's dybde er luftkapaciteten ens under 1. og 2. + 3. generationsbevoksningerne. I 70 cm's dybde har 1. generation i middel 3.5 % færre grovporer end 2. + 3. generation. Sandsynligheden er 0.933 for, at forskellen er reel. Undersøgelsen viser, at forskellen alene er teksturbetinget. Yderligere viser undersøgelsen, at luftkapaciteten i rødgranbevoksningerne ikke afviger fra luftkapaciteten under en serie løvtræbevoksninger.

Af de kemiske undersøgelser fremgår det, at fosforsyretallet ( $F_1$ ) i dybden 15—85 cm med sandsynligheden 0.979 er større i 1. generationsbevoksninger end i bevoksninger af 2. og 3. generation. Magnesiumtallet ( $T_{Mg}$ ) er med sandsynligheden 0.987 større i 1. generation end i 2. + 3. generation. I begge tilfælde kan forskellen forklares ved teksturforskellene.

Støttet på et kombineret test på basis af alle analyseresultaterne bliver konklusionen vedrørende *jordbundsundersøgelserne*:

1. generationsbevoksningerne står på bund med andre fysiske forhold end 2. generationsbevoksningerne. En del af disse forskelle kan med sikkerhed antages at være oprindelige i den betydning, at de fandtes inden overgangen til rødgrandyrkning. Hvorvidt alle konstaterede jordbundsforskelle kan føres tilbage til de primære forskelle, eller om dyrkning af rødgran i flere generationer har givet jordbundsændringer, kan ikke afgøres.

Resultaterne af *træmålingsundersøgelsen* kan, idet man indtil videre ser bort fra de konstaterede jordbundsforskelle, resumeres således:

Højdekurverne for bevoksninger af 1. og 2. (3.) generation forløber ensartet. Gennemsnitlig er højden i 2. generation  $98.6 \pm 1.8$  % af 1. generations højde. Der er derfor ingen sikre holdepunkter for at antage, at 2. generation opnår en dårligere sluthøjde end 1. generation. (Dette forhold ændres ikke, hvis man medtager de 2 bevoksninger af 3. generation).

Der er en tendens til, at bevoksninger af 2. generation har en bedre højdetilvækst end bevoksninger af 1. generation i gode vækstår, medens det er omvendt i dårlige vækstperioder.

Grundflade og middeldiameter er uafhængig af generationen.

Grundfladetilvæksten udgør i bevoksninger af 2. generation kun  $91.1 \pm 1.9$  % af grundfladetilvæksten i 1. generation (medtages de 2 prøveflader af 3. generation, bliver forholdet  $91.9 \pm 2.0$  %). Der er således tale om en signifikant forskel mellem generationerne. Den

fundne forskels størrelse er dog formentlig i nogen grad betinget af undersøgelsestidspunktet, idet radietilvæksten i den foregående 5-års periode var større i 2. generation end i 1.

Korrigeres prøvefladeparrenes massetilvækst for aldersforskelle, finder man, at bevoksningen af 2. generation i den sidste 5-års periode har produceret  $91.3 \pm 4.2$  % af hvad bevoksninger af 1. generation har produceret. — Denne forskel er ikke signifikant ved 5 % grænsen. Medtages de 2 bevoksninger af 3. generation, har gruppen af 2. og 3. generation kun produceret  $89.1 \pm 4.0$  % af sammenligningsbevoksningernes produktion.

Materialet til undersøgelsen blev indsamlet på en sådan måde, at man kunne formode, at forskelle i jordbund mellem 1. og 2. generation måtte være af tilfældig karakter. Imidlertid viste jordbundsanalyserne som foran anført, at bevoksninger af 1. generation gennemsnitligt vokser på den bedste jord (også bedst før overgangen til rødgrandyrkning), idet lerindhold, plantetilgængelig vandkapacitet i de dybere jordlag m. v. er størst i 1. generationsbevoksningerne. Denne skævhed i materialet skyldes formentlig, at man først har plantet rødgran på de letteste jorder (de nuværende 2. og 3. generationsbevoksninger). — Tilvækstundersøgelsens resultater må nødvendigvis ses i lyset af denne ensidige forskel imellem generationerne. I en tabel gives en oversigt over de forskellige talmæssige sammenligninger af massetilvæksten i generationerne, og der konkluderes:

*Undersøgelsen har ikke på den pågældende lokalitet afsløret nogen almengyldig forskel i massetilvækst hos bevoksninger af 1. og 2.(3.) generation. Materialet udelukker dog på den anden side ikke den mulighed, at der kan være forskel imellem generationerne, men materialet viser, at en sådan forskel under alle omstændigheder må være lille (af størrelsesordenen 0—10 %).*

Resultaterne af rod- og kernerådundersøgelserne kan resumeres således:

Der fandtes omtrent dobbelt så mange træer med bakterier (*A. mellea*) som træer med *F. annosus*. Kun  $\frac{2}{3}$  af træerne med misfarvet eller råddent ved indeholdt *F. annosus* eller bakterier (*A. mellea*), den resterende  $\frac{1}{3}$  skyldes sandsynligvis slæbe- og fældeskader og deraf følgende angreb af andre svampe. I de yngre bevoksninger forekom der stærkere angreb af *F. annosus* i 2. generation end i 1. generation; denne forskel findes ikke i de ældre bevoksninger. For bakteriers (*A. mellea*) vedkommende er der ikke fundet nogen forskel i hyppighed mellem 1. og 2. generation.

MAJ:	græs, lucerne, grønt korn, kløver, patentbland.
JUNI:	græs, lucerne, kløver, patentblanding
JULI:	græs, lucerne, kløver, hø
AUG:	græs, lucerne, kløver, lupin, halm
SEPT:	lucerne, roer, græs, fodermarvkål, hø, halm
OKT:	roer, fodermarvkål, lupin
NOV:	roer, fodermarvkål
DEC:	fodermarvkål

De har  
brug for en  
**TAARUP**  
i 8 af årets  
måneder...

- top-kvalitet  
i alle afgrøder ...

# TAARUP

## grønt- høster

Landbrugets mest rentable investering, — findes i 3 modeller:

Type Junior, Type S 1100 og Type S 1500.

Højderegulering er ekstraudstyr til Type Junior, og standardudstyr til S 1100 og S 1500.

Et veludbygget ekstraudstyr sætter Taarup Grønthøster på toppen i de mest forskelligartede afgrøder — i 8 af årets måneder...

Taarup Grønthøster er en gennemført kvalitetsmaskine, — effektivt rustbeskyttet, og lakeret med syntetisk emallie, cylindren er afvejet såvel statisk som dynamisk — det er simpelthen top-kvalitet...

— ta' TAARUP — Danmarks mest solgte grønthøster, — den sparer mere i arbejdsløn end den koster.

Type Junior  
kr. 3250,—

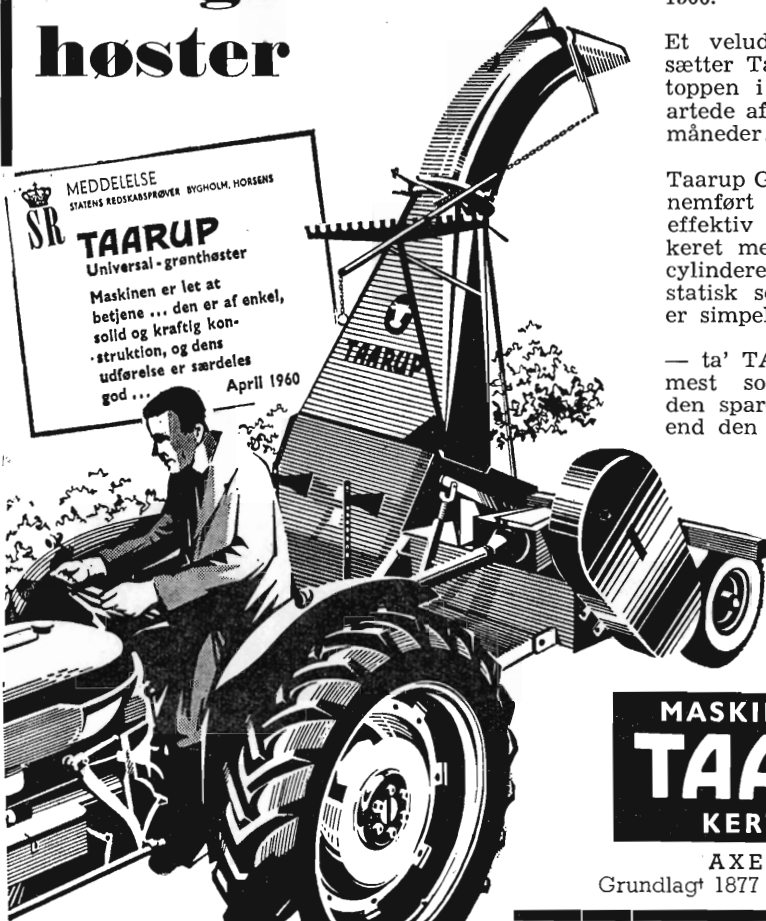
Type S 1100  
kr. 4190,—

Type S 1500  
kr. 6025,—

MASKINFABRIKEN  
**TAARUP**  
KERTEMINDE

AXEL LARSEN  
Grundlagt 1877 - Telf. (09-32) 70 fl. lin.

SR  
MEDDELELSE  
STATENS REDSKAPSPRØVER BYGHOLM, HORSENS  
**TAARUP**  
Universal-grønthøster  
Maskinen er let at  
betjene ... den er af enkel,  
solid og kraftig kon-  
struktion, og dens  
udførelse er særdeles  
god ... April 1960





**Sprøjtning og pudring  
fra luften  
hurtigt og effektivt**

**LINDINGER AERO SERVICE**

**mod skadedyr  
og sygdomme i  
raps, kløverfrø,  
ærter, roefrø,  
kartofler m.m.**

\*\*\*

**LANDBRUGSAREALER  
FRUGTPLANTAGER  
PLANTESKOLER**

RØDOVREVEJ 239  
TELEFON



KØBENHAVN, VANLØSE  
\*(01) - 70 34 56

Yderligere oplysninger og tilmelding af arealer ved henvendelse til vore repræsentanter

Chr. O. Tofterup, Slagelse - tlf. (03) 52 32 48, A. Jensen, Saxkøbing - tlf. (03) 89 45 60, Gunnar Nielsen, Odense - tlf. (09) 11 89 64, A. P. Jacobsen, Kolding, tlf. (041-1) 4862, Rs. E. Rasmussen, Skørping - tlf. (081) 16611 Skørping 118, Frode Larsen, Åkirkeby - tlf. (03-974) Åkirkeby 341, eller til vore depoter i: Randers - tlf. (062-1) 4988, Ålborg - tlf. (081) 25203, Skive - tlf. (075-1) 980 samt A/S Kolding Korn, Kolding - tlf. (041-1) 1700.

Man kan på grundlag af undersøgelsen ikke udelukke hypotesen om, at der på de pågældende lokaliteter *kan* forekomme stærkere angreb af *F. annosus* i 2. generation end i 1. generation, også hvor der i den forudgående rødgranbevoksning ikke har optrådt stærke angreb af *F. annosus*. Dog synes der kun at være risiko for en mindre forøgelse i angrebshyppighed. Det er sandsynligt, at der vil forekomme lige kraftige angreb af *A. mellea* i 1. og 2. generation af rødgran.

## Litteratur

*Bjørn Ursing:*

### **Fuglebogen**

(Gyldendal 1961, illustreret i farver, 246 s.).

Den ornitologiske interesse har altid været levende i Danmark og resultatet er, at der stadig kan udgives nye bøger om vort fugleliv. Den foreliggende håndbog er meget smukt udstyret med farvegenivelser i smukt off-set tryk omfattende 278 fuglearter. Dertil kommer det, der gør at bogen kaldes en »felthåndbog«, idet den er suppleret med et tilsvarende stort antal sort-hvide tegninger af fuglenes silhuet, deres flugt i luften, haleformer og andre karakteristiske ting, man ude i naturen kan bruge til at genkende dem efter, selv de mere sjældne fugle er med.

Bogens opbygning med det omfattende, let tilgængelige og udførlige opslagsregister med henvisning til såvel billeder som tekstomtale giver den et øget plus. Og så er bogen ikke større end den kan bringes med i en overfrakkelomme.

*Johannes Humlum:*

### **Landsplanlægning i Danmark**

(Gyldendal 1961, ill., 262 s.).

Professor Johs. Humlum, der med mellemrum i de sidste år har offentliggjort forskellige kroniker om landsplanlægning, hvor bl. a. hans forslag om den nye midtjydske motorvej og oprettelse af forskellige nye industriområder i Jylland har vakt betydelig opmærksomhed og deraf følgende diskussion, har samlet disse artikler i en lille bog, som Gyldendal har udsendt. Bogen har allerede fremkaldt fornyet debat om de i den fremsatte teorier, og i vide kredse er den da også betegnet som et mere end aktuelt indlæg. Når en erhvervsgeograf tager sig på at analysere, hvorfor den fremtidige udvikling allerede nu bør planlægges efter bestemte linier og fremstiller sin analyse på en så populær og let tilgængelig måde, må det naturligt også give genlyd i de interesserede kredse. Der er da også så mange og vidtpegende nye aspekter i bogen, at den på mange felter kan betragtes som en håndbog for fremtiden,

der kan bringe lidt orden i den brogede mosaik, som den hidtidige diskussion om landsplanlægning har udgjort. Den største værdi ligger vel mest i, at den trækker fastere linier op for, hvad målsætningen må være.

Bogen beskæftiger sig med et overvældende antal emner. Man får en del at vide om storbyer og industriens tilknytning til disse, om befolkningstal og beskæftigelsesmuligheder såvel i landbrug som i industri, om helheden i et nødvendigt mønster for bosættelsen af den million danskere, der vil være mere om ca. 20 år, og ud fra konkrete oplysninger om landsplanlægning i lande som Tyskland (Program Nord), England og Holland følger synteser for, hvilke hensyn, der er at tage ved en landsplanlægning i Danmark, hvor opgaven møder den særlige vanskelighed, at en så stor del af befolkningen er koncentreret i en yderkant af landet..

Et af de vigtigste spørgsmål, der trænger sig på, er problemerne om samfærdigheden, idet en ordening på lang sigt her har de store muligheder for at øve en regulerende indflydelse på befolkningens regionale spredning, og her tager forfatterens stilling til aktuelle ting som nedlægning eller opretholdelse af sidebaner, bygning af broer, transport ved hjælp af rationaliseret vognmandskørsel og jernbanetrafik, motorveje af helt ny karakter og placering, flyvetrafik indenlands og udover grænserne, og det er bemærkelsesværdigt, at forfatteren her advarer mod passivt at lade sig lede af udviklingen, idet en vis trafik-tæthed altid vil være givet af de allerede eksisterende trafikmidler. Fjerntrafikken, hævder han, vil kræve en hel ny rygrad opbygget både i forhold til indland og til udland. Hele denne belysning er understøttet af en omfattende statistik, kortmateriale og diagrammer, der er sikker på at blive grundigt studeret.

Et afsnit i bogen handler om ferskvandsforbruget, hvor industriens og landbrugets interesser samstilles og diskuteres. Det kunne trænge til en dokumentation, når prof. Humlum, en passant her fastslår, at »den omsiggribende dræning« i visse egne er årsag til jordfygning — det er i hvert fald et synspunkt, som han næppe kan regne med tilslutning til hos geo-hydrologiske videnskabsmænd. Ligeledes hævder han et andet sted, at jordfygningen i de senere årtier har gjort sig stærkt gældende på sandede jyske marker og over betydelige arealer har fjernet en stor del af madjorden. Det er naturligvis rigtigt, at der næsten hvert år er visse skader som følge af jordfygning, men for de ældre, der husker, hvordan himmel og jord for 40—50 år siden regelmæssigt stod i eet i lange perioder i april-juni over meget store dele af Jylland — ganske vist uden at det gav anledning til sensationsartikler i dagbladene — føles det som alt andet end givet, at vinderosionen i dag spiller nogen tilsvarende rolle i den store helhed, sådan som den i sin tid gjorde. I 1886 sagde Dalgas, at hedebonden betalte mere i skat til vestenvinden end til stat og kommune, og et af slagordene i agitationen fra læplantningens første tid var, at man talte om begrebet. »Når man ellers havde sin jord hjemme«. Og det udtryk kendes dog slet ikke mere.

Det havde iøvrigt været af stor interesse, om forfatteren havde uddybet sit afsnit om kunstvanding og forbrug af ferskvand med en mere bestemt redegørelse for sammenhæng mellem forbrug af grundvand og den produktive jordoverflades forbrug af nedbør i forhold til, hvad der af nedbøren synker ned til grundvandet og hvad der strømmer overfladisk af til vandløbene. Det havde været værdifuldt, om det her var nævnt, at tørkeperioder, grundvand og dræning er af hinanden meget uafhængige faktorer. I hedeområder og sandede morænebakker ligger grundvandet som regel så dybt, at det overhovedet ingen forbindelse har med eller kan få med planterødderne, ligesom dræning jo ikke konstant fjerner grundvand, men kun regulerer grundvandstanden til en ny og på det pågældende sted ønskelig højde. I afsnittet om naturfredning kontra vandløbsregulering siger forfatteren, at der, når dræningen gennemføres over så store arealer, som det nu er tilfældet, følger en mærkbar sænkning af grundvandstanden under betydelige dele af landet, således at de eventuelle lokale fordele fra et helheds synspunkt er af tvivlsom karakter. En sådan påstand foreligger der overhovedet ingen dokumentation for, snarere det modsatte, idet det i hvert fald er dokumenteret, at ferskvandet ikke ødes, eftersom de danske vandløb trods dræning af ca. 700.000 ha siden 1932, i dag ikke fører mere vand til havet end før 1917, da kontrollen med vore vandløbs vandføring blev taget op.

H. S.

---

I få ord —

★

★

★

### Hedeselskabets forretningsførere

I Snejbjerg distrikt, Ringkøbing amt, har gårdejer *Svend Overgaard*, Tanderupholm, Snejbjerg, Herning, overtaget hvervet som forretningsfører efter sognefoged Th. Bækgaard, Studsgaard.

\*

*De danske Mergelselskabers årsmøde* er i år fastsat til afholdelse i Kolding lørdag den 8. juli.

\*

Det er vist ikke almindelig kendt, at det var overretsprokurator *G. Morville*, en af stifterne af Hedeselskabet, der var den første, der omkring 1875 slog til lyd for, at den enkelte landbruger selv skulle plante småplantninger og læhegn. For at stimulere interessen for dette arbejde tildelte han i nogle år personligt sådanne foregangsmænd en præmie, som regel en sølvske.

\*

*A/S Tirslund plantage* ved Holsted, der er stiftet i 1891, har vedtaget at udbetale 12,50 kr. i udbytte pr. aktie for 1960. Regnskabet balancerede med 63.055 kr. med et overskud på 5634 kr. Til bestyrelsen genvalgte formanden *I. Ebbesen*, Sønderskov.

Den oprindelige aktiekapital var 900 kr. fordelt på 36 aktier a 25 kr. mellem 25 aktionærer.

\*

*A/S Houborg plantage* har vedtaget i år at udbetale 12 % i udbytte.

\*

## Ryning forbudt

Der er i al stilhed sket en væsentlig ændring i hele spørgsmålet om ufor-sigtighed med ild og tobak og deraf følgende brandfare i skove, heder og moser. Hidtil har det nok været forbudt at ryge i de letfængelige områder, men først nu har et cirkulære fra justitsministeriet muliggjort, at der kan idømmes bøder på op til 150 kr. for overtrædelse af forbudet.

Cirkulæret forbyder rygning i nåleskovsarealer og i disses nærhed samt på og i nærheden af lyngklædte områder i tiden 1. marts til 31. oktober.

Enhver kan altså nu ifalde bøde ved rygning de pågældende steder og har naturligvis tillige erstatningspligt, hvis der forårsages brandskade.

\*

De ældste skriftlige arbejder om skovbrug stammer fra den græske filosof og naturforsker Theofrastos, der levede ca. 300 år f. Kristus. Han har efterladt sig ca. 200 arbejder, hvoraf 15 udelukkende omhandler botaniske problemer, deriblandt en systematisk skildring af alle græske skovplanter. Han har bl. a. også beskæftiget sig med spørgsmålet om skovens foryngelse.

\*

I 1962 afholdes den 2.—7. juli den 10. nordiske skovkongres i Oslo. Der tilrettelægges 26 forskellige ekskursioner — den ene går helt op til Tromsø. Kongressens generalsekretær er bureauchef i det norske landbrugsdepartement *Torulf Austin*. Der ventes ca. 1200 deltagere.

\*

*A/S Skovende plantager*, hvis formand er fhv. grdr. Knud L. Knudsen, udbetaler i år 10 % i udbytte. Regnskabet balancerer med 111.719 kr.

\*

*Stolsholt plantage* i Lyngaa, der ejes af plantageaktieselskabet Øster-vendssyssel, er udvidet med 11 ha.

\*

## Rensning af drænrør

I den sidste månedstid har Hedeselskabet forskellige steder i landet foretaget demonstration af et nyt hollandsk maskinsystem til rensning af dræn-ledninger.

Ideen i den er en pumpe, der med et vandtryk på ca. 80 atmosfære driver en slange ind i drænrørsledningen. I spidsen af slangen er anbragt en dyse, hvorfra udgår 4 vandstråler, en er rettet fremad og 3 bagud. Slangen arbejder sig selv fremad under vandets tryk og spuler samtidig sand, slam og okker bagud. Uden vanskelighed kan et par hundrede meter skylles rene på en timetid og selv drænrørsfugerne renses samtidig ud.

Det nye maskineri har vakt megen opmærksomhed, og det synes at arbejde tilfredsstillende. I Holland arbejder i øjeblikket ca. 25 sådanne maskiner.

\*

*A/S Give plantager* udbetaler 15 % i udbytte for 1960. Selskabets formand er bankbestyrer *Lind Thomsen*, Give.

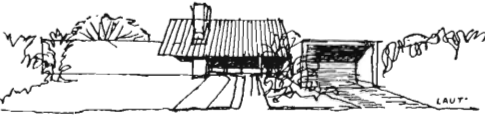
\*

I 1959 produceredes der i Sovjetunionen ca. 60 mill. tons tørvebrændsel foruden ca. 88 mill. tons tørvestrøelse og tørvemuld hovedsagelig til jordfor-bedringsformål.

\*

I anledning af, at forstander *Ernst Gram*, Statens plantepatologiske Forsøg, Lyngby, den 21. maj fyldte 70 år, udsendes majnummer af »Horticultura« som et meget fyldigt særnummer, omfattende et stort antal videnskabelige artikler, således at det er et smukt festskrift til den afholdte videnskabsmand.





EMPEXO

EMPEXO

EMPEXO

*vandafvisende  
murfarve*

- den populære forstærkingsfarve  
fremstillet på basis af  
**HVID PORTLAND-CEMENT**

Den ideelle overfladebehandling  
til bygningsværker af enhver art.  
Fås i smukke farver og hvid.

Anvendes på  
murværk, puds samt beton.



FORHANDLERE OVER HELE LANDET

**Ellidshøj Kridt- og Kalkværk**

v/ C. M. Christiansen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12  
Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

**Skandia-kalk**

Alle arter jordbrugskalk



Skandinavisk Kalk og Kridt 1/5

Aalborg: Telefon 2 92 55

Driftskontor: Tlf. Sdr. Tranders 147



**Brostrøm<sup>s</sup>**

**Planteskole**

VIBORG  
ved C. Nielsen  
Telefon 42

leverer alle planter for  
HAVE, MARK og SKOV  
Hårdføre og veldrevne arter  
for ethvert formål

**A/s Skive Markfrøkontor**

Grundlagt 1896  
Telefon 94 Skive  
FRØAVL FRØHANDEL

Vestjysk  
Trælasthandel

Varde  
Betonvarefabrik

H. Kunø og Aage Pedersen  
Varde . Tlf. 519 - 520

**Landbrugsrør**

(drænrør)

efter Ingf. normer

FORLANG TILBUD

Aktieselskabet

**L. Hammerich & Co.**  
Specialforretning i bygningsartikler  
Grundlagt 1854 . Tlf. 2 71 55 (3 lin.)  
Aarhus



RATIN, Virginiavej 7 Kbhvn. P. Tlf. Co. \*9880

**Midtjydske Teglværkers Salgskontor** S. m. b. A.

Alle størrelser i drænrør leveres

Telefon Viborg 1330

**CLOC**

*Liqueur  
Gin  
Whisky*

# Altid prima røde drænrør

**Silkeborg, Herning og omliggende  
teglværkers salgskontor**

Torvet 6, Silkeborg      Telefon 1200

repræsenterer følgende værker:

A/S Lysbro Teglværker	Bjødstrup Teglværk
De Forenede Teglværker, Lysbro	Gjern Teglværk
Bøggild Teglværk, Lysbro	Visgaard Teglværk
Vinderslevgaard Teglværk	Højriis Teglværk, Ikast
Paarup Teglværk	De forenede Midtjydske Teglværker, Herning

## Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby - Telf. 2 10 55 (kaldenr. 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400  
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

100 % SIKRET  
MOD  
ØKONOMISK  
TAB VED

**H A G L**

Tal med nærmeste  
distriktsforstander  
eller hovedkontoret



Haglskadeforsikring er en billig betryggelse - og bør tegnes i de jydske landmænds eget selskab, hvor medlemmerne gennem re-assurance er sikret mod større forhøjelser af årsbidraget, selv når katastrofalt store tab indtræffer.

Haglskadeforsikringsforeningen for Jylland G/S  
Sct. Clemens Torv 9 - AARHUS - Telefon 2 12 84

## Kjellerup Betonvarefabrik

ved **I. T. Birk** — Telefon 45 Kjellerup  
Efter Kl. 17 . Rødkjærsbro telefon 14  
FØRER KUN  $\Delta$  MÆRKEDE VARER  
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres  
FORLANG TILBUD

## ELEMENTBRØER

Jernbetonspunsplanker — Specielle emner efter opgave.

**N. SKYTTÉ**  
Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 601—602  
Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 214

Alt i betonvarer efter D. S. 400

## HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

**Prima, røde drænrør**

i størrelser fra 2 til 15 tommer  
Indhent tilbud - Tlf. Højslev 3

## Nivaagaard Teglværk

Nivaa - telefon nr. 9

**Drænrør - Mursten - Teglbokke - Tentordæk**

## TRÆKULSGRYN

til kyllinger, høns  
smågrise og svin

- ★ Holder maven i orden
- ★ Garanteret vandfri
- ★ Største opslugningsevne

Leveres i hele og halve sække à 85 liter og 42,5 liter — og i sække med 5 poser à 17 liter eller sække med 20 poser à 4 liter.

Forlang de lette, porøse trækulsgryn fra Hedeselskabet



Bedst og billigst



**LINDS KRIDT & KALKVÆRK**

## Jordbrugskalk

- Findelt Jordbrugskalk (pulv.)
- Granuleret Kalk
- Knust Raakalk

**Linds Kridt- & Kalkværk**  
Ellidshøj

Kontoradr.: Møller Jensensvej 2 A  
Telf. Vejle 2470

## Petersen & Pedersen

Alt i  
elektricitet

VIBORG  
Telf. 195 og 1325

## ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne. Spørg Hedeselskabet.

### Jordbrugskalk

Ferslev Kalkleje  
pr. Ellidshøj

Batum Kalkleje pr. Roslev  
Tlf. Aasted 66

### Mergel

Levering fra lokale Lejer

### Brunkul

Midtjysk Brunkul Industri  
Søby pr. Kølkær  
Tlf. Kølkær 28

### Tegl

Katrinebjerg Teglværk  
pr. Hejnsvig  
Tlf. Hejnsvig 17

### H. THEUT A/S

Ingeniør- og  
Entreprenørforretning  
Telefon Viborg  
Viborg 1860 Skovbrynet 23.

### FRØCONTORET

KOLDING

Telf. 4344

FRØAVL  
FRØHANDEL



### Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet  
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontor i  
Karup og Kølvrå

### Herning Hede- & Discontobank

10—12½, 14½—17  
Telefon 5 . 273 . 720

### Randers

MØRTELVÆRK OG  
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers  
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun  $\Delta$  mærkede varer  
føres

Største lager  
Bedste kvaliteter  
Forlang tilbud

### PALUDANS

PLANTESKOLE A/S

KLARSKOV

Skovplanter, hæk- og  
hegnplanter, allétræer

Forlang prisliste  
TELEFON KLARSKOV 9

Røde

### DRÆNRØR

fra 2"—12" have  
altid på lager  
Forlang tilbud

„Sofienlund“  
TEGLVÆRK

Telefon 10 Ulstrup

### Krogsgades Cementstøberi

J. Halvorsen & Sønner  
Kontor  
Dannebrogsgade 22, Aarhus  
Telefon \* 2 55 99

Ny fabrik . Vejby  
Alt i betonvarer D. S. 400



### BETONKLINKER

til

### HULMURS- OG STALDISOLERING



A/S FISKBÆK

BETONKLINKERFABRIK  
TELEFON HERBORG 12

Røde

### drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

● Fredenshøj Teglværk  
Aabenraa Telefon 22127

### Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen  
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

$\Delta$  MÆRKEDE RØR

imprægnerede  
og uimprægnerede

Stort lager  
Altid leveringsdygtig



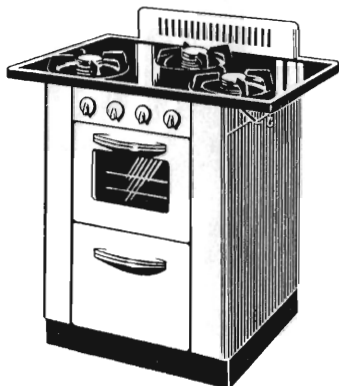
# Trifolium Frø



KØBENHAVN

RANDERS

# Gør køkkenet til Deres hobbyrum



Med DALSØGAS i køkkenet vil alle Deres »køkkenpligter« gå som en leg. DALSØGAS giver Dem lettere madlavning og bagning, varmt vand i hanen, lettere vask, opvarmning, rengøring m m.

Der bor også en Dalsø-forhandler i nærheden af Dem. Lad ham demonstrere f eks. det populære DALSØKOMFUR med den store, hygiejniske overplade, og den eminente bageovn ..... Kr. 725,—  
Udbet. fra 70,— Pr. md. fra 38,—



## A — S DALSØGAS

Brabrand  
061 60400

Løgstør  
417

Næstved  
3305

Vejen  
526



## PRIESTMAN CUB V

— fra en af Europas største gravemaskinefabriker er den ideelle gravemaskine til dræning, kanalarbejde og oprensning. PRIESTMAN CUB V har meget stor kapacitet og kan bl. a. udstyres med sideslæbeskovi.

PRIESTMAN er verdens største producent af grabber — og alle PRIESTMAN gravemaskiner er forsynet med det verdenskendte patenterede **Priestman krydsrulleleje**.

Specialbrochure tilsendes gerne.



**A/S BRØDR. BENDIX**

GL. TORV 18 - KØBENHAVN K - C. 17.180